

Nr 220.

Av herr Nilsson, Theodor, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 109 bl. a. föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att staten fr. o. m. den 1 juli 1938 skall övertaga ansvaret för dövstumskoleundervisningsväsendet, under förutsättning, att landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting, utan ersättning och förbehåll samt med full äganderätt till statsverket överlämna all sin för dövstumundervisningsväsendet använda fasta och lösa egendom, varav staten finner sig vara i behov.

Det är ägnat att hälsas med största tillfredsställelse, att frågan om dövstumundervisningens förstatligande efter årtionden av utredningar nu synes stå inför sin lösning. Ett gammalt landstingsönskemål kommer därigenom att tillgodoses. I det stora hela kunna vi också ansluta oss till det i propositionen framlagda förslaget. I tvenne hänseenden anse vi emellertid önskvärt, att ändringar vidtagas i detsamma, nämligen ifråga om bestridandet av kostnaderna för redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid nuvarande dövstumskolor och ifråga om ersättning till fjärde dövstumskoledistriktet för dess s. k. C-skola i Vänersborg.

Vad först angår frågan om statens förpliktelser gentemot förutvarande befattningshavare vid dövstumskolorna må erinras, att utredningsmannen, på vars betänkande förevarande proposition grundar sig, i princip ansett, att staten borde, åtminstone delvis, påtaga sig kostnaderna för redan utgående pensioner till dylika befattningshavare. I avgivna remissyttranden, bl. a. av Svenska landstingsförbundets styrelse, har påyrkats, att staten skulle övertaga huvudmännens samtliga förpliktelser mot förutvarande befattningshavare vid dessa skolor. Emellertid har departementschefen ansett, att dylika pensioner skola bestridas av de nuvarande huvudmännen, i den mån det är fråga om befattningshavare, som pensionerats före den 1 juli 1938. Som skäl härför åberopas bl. a., att staten vid landstingsseminariernas övertagande icke iklädde sig ansvar för pensionerna till f. d. befattningshavare.

Även om det är riktigt, att vid såväl småskoleseminariernas som distriktsveterinärväsendets förstatligande de tidigare huvudmännen fingo svara för hithörande pensioner, kan detta emellertid icke åberopas som motiv för

ett liknande förfarande i fråga om dövstumskolorna, ty förhållandena äro icke direkt jämförbara. För varje dövstumskola finnas ju flera huvudmän, varför en del praktiska svårigheter möta vid fördelningen av pensionskostnaderna på de olika städerna och landstingen. Man finge väl tänka sig, att en särskild styrelse för dövstumskoledistriktet fungerade, så länge pensionärer funnes, med uppgift att årligen ingå med framställning till de olika huvudmännen om anslag för täckande av kostnaderna för pensionerna i fråga. En dylik anordning skulle emellertid bliva alltför omständlig för en så pass underordnad uppgift. Det synes därför lämpligare ur såväl administrativ som ekonomisk synpunkt, att staten åtager sig att bestrida dessa relativt obetydliga utgifter, för närvarande cirka 50,000 kr. per år.

Vad därefter angår de i propositionen föreslagna villkoren för statens övertagande av dövstumundervisningen torde, med hänsyn till frågans nuvarande läge och till de fördelar, som reformen medför för de nuvarande huvudmännen, några större invändningar knappast kunna riktas mot förslaget att dessa kostnadsfritt till staten skola överlåta de skolbyggnader, med inventarier, som *normalt* användas för dövstumundervisningen. Om emellertid ett skoldistrikt anordnat skolor, som i regel icke ingå i den nuvarande skolorganisationen, synes det vara fullt motiverat, att staten lämnar skälig ersättning för övertagande av dessa skolor. Ty det kan knappast anses rättvist, att de skoldistrikt, som gått i spetsen för utvecklingen och med stora ekonomiska uppoffringar anordnat och drivit dylika särskilda skolor, skola sättas i samma ställning som distrikt, som icke vidtagit några särskilda anordningar utan endast nödtorftigt hållit de vanliga undervisningslokalerna i användbart skick.

Vi tänka härvid särskilt på fjärde dövstumskoledistriktet, vilket i Vänersborg, förutom de byggnader som avses för den egentliga dövstumundervisningen, A- och B-skolorna, anordnat en s. k. C-skola. Denna, som är uppförd å särskild tomt, helt skild från A- och B-avdelningarna, har under 20 års tid ej varit behövlig för den egentliga dövstumundervisningen. Tidvis har den därför uthyrts åt Vänersborgs stad för undervisningsändamål, och för omkring 10 år sedan var skolöverstyrelsen betänkt på att föreslå huvudmännen försäljning av densamma, enär flera fördelaktiga anbud ingivits. Försäljningen kom emellertid icke till stånd, utan i byggnaden inrättades i stället år 1931 en för dövstamma gossar avsedd hantverksskola. Beträffande C-skolan hava avsevärda belopp blivit nedlagda för dränering, införande av värmeledning och elektrisk installation m. m., varjämte dyrbara maskiner för hantverksundervisningen inköpts. För närvarande kan denna avdelning värderas till omkring 410,000 kronor. Det synes oss icke skäligt, att staten skulle utan ersättning övertaga jämväl denna skola. För ytterligare belysning av de skäl, som tala för att ersättning bör utgå i förevarande fall, tillåta vi oss hänvisa till bifogade skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet från styrelsen för fjärde dövstumskol-

distriktet. Omnämnas må, att icke blott, såsom i propositionen angives, Skaraborgs läns landstings förvaltningsutskott utan jämväl övriga huvudmän anslutit sig till distriktsstyrelsens där uttalade uppfattning.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta,

dels att staten vid övertagandet av dövstumundervisningen även skall ansvara för kostnaderna för redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid dövstumskolorna;

dels att staten skall lämna ersättning enligt särskild värdering vid övertagande av den fjärde dövstumskoledistriktet tillhörande s. k. C-skolan i Vänersborg.

Stockholm den 1 mars 1937.

<i>Th. Nilsson.</i>	<i>John Björck.</i>	<i>John Gustavson.</i>
<i>K. E. Johanson.</i>	<i>Otto R. Wangson.</i>	<i>J. B. Johansson.</i>
<i>Joh. Johansson</i> i Friggeråker.	<i>Fritiof Domö.</i>	<i>Tycho Colleen.</i>
<i>Gösta Rahmn.</i>	<i>W. Egnell.</i>	<i>Karl Sandegård.</i>
<i>Sven Larsson</i> i Varberg.	<i>O. A. Nordborg.</i>	<i>Edg. Sjödahl.</i>
<i>Knut Petersson.</i>	<i>N. W. Hörstadius.</i>	<i>K. I. Sköldén.</i>
<i>Carl Bengtsson.</i>		<i>Ernst Svenson.</i>

Bilaga.

Avskrift.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet,
Stockholm.

I sitt till Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet ingivna förslag rörande dövstumundervisningens förstatligande hemställer utredningsmannen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1937 års riksdag besluta

»att från och med den 1 juli 1938 övertaga dövstumsundervisningsväsendet i riket under förutsättning, att landstingen och de städer, som icke deltagit i landsting, utan ersättning och med full äganderätt till statsverket överlämna all sin för dövstumundervisningen använda fasta och lösa egendom». Härei inbegripes även, som framgår av förslaget i övrigt, den 4:de dövstumskoldistriktet tillhöriga nu till hantverksskola använda s. k. C-skolan, vilken är uppförd å särskild tomt, helt skild från de för den egentliga dövstumundervisningen avsedda byggnaderna.

Vid tidigare tillfällen, då frågan angående statens övertagande av dövstumundervisningen varit under omprövning, hava flera av de hörda myndigheterna uttalat den mening, att av statsmedel borde utgå viss ersättning för de överlätna fastigheterna. Även styrelsen för 4:de dövstumskoldistriktet har då påpekat, (sid. 93 i utredningen) att det icke kunde anses rättvist, att ett distrikt bidroge med värdefullare egendom än ett annat, samt att därför en utjämning borde ske, så att distriktens tillskott beräknades i förhållande till folkmängdens storlek, vilken hittills legat till grund för fördelningen av utgifterna mellan de olika huvudmännen.

Med anledning av det nu föreliggande förslaget om statens övertagande av dövstumundervisningen, synes det styrelsen för 4:de dövstumskoldistriktet ännu mer angeläget, att en rättvist avvägd ersättning tillerkännes för skolornas fastigheter, enär distriktet under senare år för avsevärda belopp förbättrat de byggnader, som avse den egentliga dövstumundervisningen (A- och B-avdelningarna). Så har förutom nödiga reparationer för att hålla byggnaderna i värdigt skick under senare år följande större arbeten vidtagits:

1. Dränering av hela tomten och förbättring av avlopp.
2. Uppsättning av ett gediget järnstaket omkring hela tomten.
3. Ny badavdelning, w.c.-anläggning och nya maskiner i tvättstuga.
4. Ny värmeledning och köksutrustning.
5. Omläggning av elektriska ledningar.
6. Ombyggnad av sjukavdelningen.

De sammanlagda utgifterna härför draga en kostnad av omkring 165,000 kronor. Då samtliga övriga dövstumskolor under samma tid påkostat sina byggnader endast omkring 105,000 kronor och till 4:de distriktets förutnämnda kostnader bör läggas minst 20,000 kronor för årliga reparationer för att få fullt jämförbara siffror, inses omedelbart det orätmätiga i att detta distrikt skulle utan vederlag avstå från sina nuvarande byggnader (sid. 222—223 i utredningen).

Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra påpeka, att 1935 års statsrevisorer uttalat »att de vid besök å vissa dövstumskolor konstaterat, att dessa byggnader ej befinna sig i fullt tillfredsställande skick, och att de funnit detta förhållande helt naturligt, då den sedan årtionden svävande frågan om dövstumundervisningens övertagande av staten varit ägnad att hämma landstingens intresse för saken. »Detta uttalande gäller dock ej 4:de dövstumskoldistriktets byggnader, då något besök av statsrevisorer här ej förekommit förrän innevarande år, då en delegation av revisorerna (herrar Hage, Gabrielsson och Laurén) inspekterade skolan och därvid uttalade sin belåtenhet med det skick, vari särskilt byggnaderna då befunno sig.

Vad åter beträffar C-skolan, vilken som förut sagts är uppförd å en särskild tomt, helt skild från A-, B-avdelningarna, har denna under 20 års tid ej varit behöflig för den egentliga dövstumundervisningen. Tidvis har den därför uthyrts åt Vänersborgs stad för undervisningsändamål, men för omkring 10 år sedan var styrelsen betänkt på att föreslå huvudmännen försäljning av densamma, enär flera fördelaktiga anbud ingivits. Försäljningen kom emellertid icke till stånd, utan inrättades där i stället efter hemställets av styrelsen en för dövstumma gossar avsedd hantverksskola, som sedan början av år 1931 där fortsatt sin verksamhet. Dessförinnan och senare har även denna skola för avsevärda belopp blivit påkostad för dränering, värmeledning och elektrisk installation m. m., varjämte dyrbara maskiner för hantverksundervisningen inköpts. För närvarande kan denna avdelning lågt taget värderas till 409,905 kronor enligt följande specifikation:

Brandförsäkringsvärde å byggnaderna	kronor 322,000:—
» » inventarier	» 20,000:—
Tomtvärdet (1,830 hektar å kr. 3:50 per kvm.)	» 65,905:—
Nyuppfört staket omkring tomt	» 2,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 409,905:—

Då nu utredningsmannen föreslår, att även denna avdelning skulle utan ersättning överlätas på statsverket, måste styrelsen ännu kraftigare, än då det gäller A- och B-avdelningarna, inlägga sin gensaga. Styrelsen vill härvid hänvisa till utredningsmannens uttalande (sid. 101—102 i utredningen), där bland annat säges: »Denna distriktets ståndpunkt är förstäelig. Dess egendommar äro, som framgår av här förut lämnade uppgifter, av stor omfattning samt hava ett jämförelsevis högt värde. Därjämte har distriktet nedlagt ett mycket erkännansvärt intresse och iklätt sig betydande kostnader för anordnandet för utbildning i olika yrken å dövstumma, som slutat sin obligatoriska skolgång. Enligt gällande författningar har det icke ålegat distriktet att anordna och upprätthålla denna verksamhet. Den har alltså tillkommit helt på frivillighetens väg. På grund av dessa förhållanden kan det givetvis anses, att ett visst fog föreligger för distriktets uppfattning, att en utjämnings borde ske.» Då utredningsmannen emellertid som skäl för att vederlag för C-skolan icke bör lämnas framhåller, att distriktet för framtiden skulle befrias från utgifter för hantverksskolan, måste styrelsen genmäla, dels att dessa utgifter varit och äro helt frivilliga, och när som helst kunna inhi-beras, dels att samtliga övriga distrikt komma att få samma fördel som det fjärde i fråga om befrielse från hantverksundervisningen.

Med stöd av det sagda får styrelsen för fjärde dövstumskoldistriktet vördsam samt hemställa, att herr statsrådet beaktar här framförda synpunkter och vid framläggande av kungl. proposition i ärendet åtminstone föreslår, att skäligen ersättning lämnas fjärde distriktet vid avstående av C-skolans fastigheter och inventarier.

Vänersborg den 23 december 1936.

Å styrelsens för 4:de dövstumskoldistriktet vägnar:

JOSEF THORSON.

Hj. Gustafsson.

Rätt avskrivet intygar:

Hj. Gustafsson.
